

בס"ד. שיחת ש"פ וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי*, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. בהתחלת הפרשה שקראו ביום הש"ק זה — הפרשה הראשונה של השנה החדשה — נאמר: "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל ויאמר אליהם וגו'".

וצריך להבין:

(א) מדוע נאמר "וידבר את הדברים האלה .. ויאמר אליהם" — ולא נאמר מיד "ויאמר אליהם"? וגם אם כוונת הכתוב להדגיש את הדיבור אל כל ישראל — הול"ל "וילך משה אל כל ישראל ויאמר אליהם" או "ויאמר משה אל כל ישראל"?

(ב) "וידבר גו' אל כל ישראל" ו"ויאמר אליהם" אינו רק כפל הענין במליצות שונות, אלא ב' ענינים שונים, שהרי הלשון "וידבר" מורה על דיבור קשה, כמ"ש "דיבר האיש גו' אתנו קשות", ואילו "ויאמר" הוא לשון רכה.² וצריך להבין, מה הם ב' הענינים דדיבור קשה ואמירה רכה בנדו"ד?

(ג) מצד טבע בני אדם, נשמות בגופים (שאליהם מופנית האזהרה מפני ענינים בלתי-רצויים שבהמשך הפרשה, שהרי הנשמה היא תמיד כאמנה אתו ית"י,³ ורק מצד הגוף ונפש הבהמית דרושה אזהרה כו') — צריך להתחיל מן הקל אל הכבד, והיינו, שלאחרי שמתחילים בדרך של קירוב, אמירה רכה, אזי יכול לקבל גם דיבור קשה, משא"כ אם מתחילים בדיבור קשה, הרי זה יכול לפעול דחי' כו'.

לכל לראש צריך להיות "ימין מקרבת",⁴ ורק אח"כ "שמאל דוחה",⁵ ועוד זאת, שגם אז הנה הדחי' היא רק בשמאל, שהיא יד כהה,⁶ ואילו הקירוב הוא בימין, שבה הוא עיקר כחו.⁷

(* לאחרי ההתוועדות, בעלות המנחה, נסתלקה הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, אמו של — יבדלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 (1) מקץ מב, ל.
 (2) ראה יתרו יט, ג ובפרש"י.
 (3) תניא ספכ"ד.
 (4) סוטה מז, א. וש"נ.
 (5) הביאור בזה — ראה שיחת ש"פ תולדות ס"ח (לקמן ע' 289). וראה גם לקו"ש חיי"ז ס"ע 73 ואילך.
 (6) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסכ"ז. וש"נ.
 (7) ראה עיון יעקב לע"י סוטה שם.

וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸ אודות סדר העבודה שהנהיג הבעש"ט אצל הצדיקים הנסתרים, שלכל לראש צריך לעשות טובה ליהודי, בגשמיות או ברוחניות (כפי האפשרי), ורק לאחר להוכיחו ולעוררו אודות הענינים שצריך לתקן בקיום התומ"צ.

וא"כ, היתכן שמשה רבינו — שהי' רועה נאמן הראשון של בני"י, ומתחלת ברייתו הי' מתוקן לכך, כמ"ש⁹ "ומשה הי' רועה", וממנו צריך ללמוד כל רועה ישראל (כולל גם מי שיש לו השפעה על יהודי אחד, שביחס אליו ה"ה "רועה", אם כי בציור הכי נמוך) — יקדים דיבור קשה ("וידבר") לפני אמירה רכה ("ויאמר")?

ד) בדברי משה לבני"י שבהתחלת הפרשה, מצינו כמ"פ לשון רבים, החל מתחילת הענין: "ויאמר אליהם", וכמ"פ בלשון יחיד, כמו: "ה' אלקיך הוא עובר לפניך"¹⁰, "הוא ההולך עמך לא ירפך ולא יעזבך"¹¹.

ואף שמצינו בכ"מ דיבור לכלל ישראל בלשון יחיד, כיון שכל בני"י הם קומה אחת¹² — הרי אי משום הא, היו כל הכתובים כאן צריכים להאמר בלשון יחיד, וכיון שנאמרו כאן ב' לשונות, לשון רבים ולשון יחיד, עכצ"ל, שהדיבור כאן הוא לכל אחד מישראל (ולא לכלל ישראל), אלא שבזה גופא יש נפק"מ אם הדיבור הוא לכל אחד כפי שעומד בפני עצמו, שאז הדיבור הוא בלשון יחיד, או כפי שעומד עם שאר בני"י, שאז הדיבור הוא בלשון רבים.

ה) בהקדמה ל"וידבר גו' ויאמר אליהם" נאמר "וילך משה". וצריך להבין: פרשה זו באה לאחרי ובהמשך לפרשת נצבים, שגם בה דיבר משה אל כל בני"י — "אתם נצבים היום כולכם וגו'"¹³ (ויתירה מזה: לא רק אל כל בני"י שבדורו, אלא כמ"ש בהמשך הפרשה¹⁴: "את אשר ישנו פה גו' ואת אשר איננו פה גו'", היינו, גם אל כל בני"י שבדורות הבאים, וגם בדורות שלפניו, כדאיתא בפרקי דר"א¹⁵). וכיון שכבר הי' במעמד כל ישראל ודיבר אליהם, א"כ, למה הוצרך לילך — "וילך משה" — בכדי לדבר אל כל ישראל?

ו) גם צריך להבין מהי שייכותה של פרשת וילך לשבת שובה, או לשבת שלפני ר"ה: כשהיא בפני עצמה — קורין אותה בשבת שובה

8) ראה "התמים" ח"ב ע' מד. ועוד.

9) שמות ג, א. וראה שמו"ר פ"ב, ד.

10) לא, ג.

11) שם, ו.

12) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

13) כט, ט.

14) שם, יד ובפרש"י. וראה גם לקו"ש

חיי"ט ע' 266 ואילך.

15) פמ"א.

(כבקיעות שנה זו), וכשהיא מחוברת לפ' נצבים וטפלה אלי' [וכסימן הגאונים¹⁶ שהובא גם בבעל הטורים¹⁷: "ב"ג המלך פ"ת וילך, פי' ב"ג המלך, כשחל ר"ה (שנקרא "המלך", ע"ש שעבודת היום היא "תמליכוני עליכם"¹⁸) יום ב' או ג', אז נצבים וילך נפרדים ("פת וילך", מלשון "פתות אותה"¹⁹)] — קורין אותה בשבת שלפני ר"ה.

ב. ויש לומר הביאור בזה:

תוכן דברי משה לבנ"י הוא — שהקב"ה נותן להם ארץ שבעה עממין ("ה' אלקיך גו' ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם. . ונתנם ה' לפניכם"²⁰), שבה נכלל כל העולם כולו, שהרי כל העולם שותה מתמצית ארץ ישראל²¹; וכל זה — בתנאי ובשביל — "ועשיתם גו' ככל המצוה אשר צויתי אתכם"²², קיום המצוות, והיינו, שבשביל ועי"ז שבנ"י מקיימים את המצוות, נותן הקב"ה את העולם כולו לבעלותם, כדי לעשות לו ית' דירה בתחתונים²³.

ולהעיר:

נתינת העולם כולו לבעלותם של בנ"י ("ונתנם ה' לפניכם"), שהו"ע דירה בתחתונים — הרי זה נעלה יותר מאשר העבודה דקיום התומ"צ ("ועשיתם גו' ככל המצוה"), כי: התורה הו"ע של טעם ודעת, וכן המצוות יש להם טעם. — השאלה היא רק אם טעמי מצוות נתגלו, או שלא נתגלו, ויתגלו לעתיד²⁴, אבל טעם יש להם; משא"כ הענין דדירה בתחתונים הוא למעלה לגמרי מטעם, כלשון המדרש²⁵: "נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", וכמאמר רבינו הזקן²⁵: "אויף אַ תאוה איז קיין קשיא", והיינו, שאין זה ענין שיש בו טעם נעלה ביותר שאי אפשר להשיגו עתה, וכאשר יהי' עילוי בעבודה אזי יוכלו להשיגו (בדוגמת טעמי מצוות שיתגלו לעת"ל), אלא זהו ענין שלמעלה לגמרי מגדר טעם. — וזהו גם הביאור במארו"ל²⁶ שמחשבתן של ישראל קדמה לכל

16) הובא בטושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ד. 22) שם, ה.

17) מחזור ויטרי שש"נ. אבודרהם בסדר הפרשיות וההפטרות. 23) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

18) ריש פרשתנו. 24) ראה לקו"ש חל"ב ע' 174 ואילך.

19) ר"ה טז, סע"א. וש"נ. וש"נ.

20) ויקרא ב, ו. 25) ראה אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך

21) פרשתנו שם, ג"ה. 26) תרס"ו ס"ע ז ואילך. סה"מ תש"ב ע' 34.

22) ראה תענית יו"ד, רע"א. פרש"י עקב ועוד.

23) ראה פ"א, ד. יא, יב.

דבר, גם למחשבת התומ"צ, כיון שתומ"צ הם בגדר של טעם (כנ"ל), משא"כ נשמות ישראל.

ולכן, אפילו כאשר בני"י עוברים ח"ו על תומ"צ, הנה להחליפם באומה אחרת ח"ו אי אפשר²⁷, ובשמים: בני"י נשארים תמיד קשורים בהקב"ה, "באמנה אתו"³, ו(טעם הדבר — כיון ש)הקב"ה נשאר תמיד קשור עם בני"י. והיינו מצד מעלת נש"י על התומ"צ, להיותם "חלק אלקה ממעל ממש"²⁸ [וכמבואר במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁹ ב' הפירושים בתיבת "ממש": (א) מלשון ממשות, והיינו, כפי שהנשמה נתפסת בבחי' גשמיות כו', (ב) שתיבת "ממש" קאי אדלעיל מיני' — ממש חלק אלקה. וב' הפירושים הם בתיבה אחת, והיינו, שגם כפי שנתפסת בגשמיות ה"ה נשארת ממש חלק אלקה], ו"מאן דנפח מתוכי" נפח, פי' מתוכיותו ופנימיותו כו"²⁸, שלכן, הנה מבלי הבט על מעמדם ומצבם בקיום התומ"צ, הנה להחליפם כו' אי אפשר. —

אמנם, אף שהענין דדירה בתחתונים הוא נעלה יותר מקיום התומ"צ, הנה מטעם הידוע לו צריכה להיות העבודה דתומ"צ — "ועשיתם גו' ככל המצוה גו'", וכמבואר בספרים שזהו כדי שלא יהי' בבחינת "נהמא דכיסופא"³⁰, שלכן צ"ל הענין דדירה בתחתונים ע"י עבודה דוקא³¹.

ג. ובהקדמה לזה — "וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל ויאמר אליהם":

כיון שהכוונה היא שתהי' דירה לו ית' בתחתונים דוקא, היינו בעוה"ז התחתון שהקליפות גוברים בו כו"³², לעשות ממנו (ע"י התומ"צ) דירה לו ית' — הנה לכל לראש צריך לפעול שבירת חומריות העולם, ואח"כ יכולים לפעול ע"י התומ"צ זיכוך הגשמיות, לעשות ממנה דירה לו ית'.

וזהו "וידבר את הדברים האלה" — דיבור קשה, אבל, לא בנוגע לבני"י, אלא בנוגע להעולם — לפעול שבירת חומריות העולם; ואח"כ מתחיל הדיבור לבני"י באמירה רכה — "ויאמר אליהם", כדרכו של רועה נאמן שמדבר באופן של קירוב, תוך נתינת הוראה מפורטת באופן הזיכוך.

(27) פתיחתא דרות רבה ג. ובכ"מ. בלקו"ת צו ז, ריש ע"ד. ובכ"מ.

(28) תניא רפ"ב. (31) ראה גם תו"מ חל"ד ע' 106. וש"נ.

(29) ראה אג"ק שלו ח"ד ע' תד. ע' תז. (32) ראה ע"ח שמ"ב ספ"ד. הובא בתניא

(30) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הובא פ"ו. פכ"ד.

וע"ד המבואר במק"א³³ בענין הקדמת גלות מצרים למתן-תורה — כי, כפי שהעולם הוא מצד עצמו, לא שייך שיהי' בו הענין דמ"ת, ולכן הוצרך להיות תחילה זיכוך כללי ע"י גלות מצרים.

ובפרטיות — יש בזה ג' ענינים: (א) שבירת החומריות ע"י גלות מצרים, (ב) הזיכוך שמצד הגילוי מלמעלה במ"ת, (ג) עבודה פרטית של בני"ב בקיום התומ"צ לאחר מ"ת, שע"ז עושים דירה לו ית' בפועל.

וכמו"כ אצל משה רבינו — "אנכי עומד בין הוי' וביניכם"³⁴ — היו ג' ענינים אלו: (א) "וידבר", דיבור קשה, לפעול שבירת החומריות, (ב) "את הדברים האלה" — לא עשרה מאמרות שבהם נברא העולם³⁵, אלא "הדברים האלה" — תורה (פעולת הזיכוך מלמעלה), (ג) "ויאמר אליהם" — הוראה לבני"ב בנוגע לפרטי העבודה בזיכוך העולם.

ד. אמנם, יכול יהודי להתיירא ולחשוב כיצד יהי' בכחו לברר ולזכך את העולם, בה בשעה ש"אקדמי" טעניתא³⁶, שהרי העולם נברא ביום ראשון למע"ב, ואילו האדם נברא רק ביום השני.

ועל זה נאמר¹¹: "חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם", והיינו, שאין להתיירא מפני תוקף העולם, כיון שמשה רבינו פעל כבר שבירת החומריות, כנ"ל. ומה גם שבריאת העולם היא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"³⁷, ובמילא יש להם כח ובעלות על כל העולם.

ומסיים¹¹: "כי ה' אלקיך הוא ההולך עמך לא ירפך ולא יעזבך" — בלשון יחיד — להורות שלכל אחד מישראל ניתן כח מלמעלה שתהי' לו שליטה וממשלה על כל העולם, כי הכוונה בבריאת העולם "בשביל ישראל" היא בנוגע לכל אחד מישראל, וכמארוז³⁸ "כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם".

ועוד זאת, שהכח לשליטה זו הוא מצד בחי' היחידה שבכל אחד מישראל³⁹.

ה. והנה, דובר כמ"פ שהתורה היא נצחית⁴⁰, גם בנוגע להוראותי', כך, שגם ההוראה מהנ"ל ישנה בכל דור ודור, כיון ש"אתפשטותא דמשה

37) פרש"י ר"פ בראשית.

38) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).

39) חסר קצת (המור"ל).

40) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

33) ראה תו"א יתרו עד, ב. ובכ"מ.

34) ואתחנן ה, ה.

35) אבות רפ"ה.

36) ראה זח"א קעט, א"ב.

בכל דרא"41, ועי"ז שמשה שבכל דור פועל שבירה כללית בחומריות העולם, ניתן כח לכל אחד מישראל לפעול זיכוכ הגשמיות כו'.

ועוד זאת, שכל עניני התורה הם בדרך כלל ובדרך פרט42, כך, שענינו של משה ישנו גם בכל אחד מישראל, וכמבואר בתניא43 בפירוש מארז"ל בנוגע לענין היראה, ש"לגבי משה מילתא זוטרתא היא"44, שהכוונה בזה היא לניצוץ משה שבכל אחד מישראל, ובכח זה ה"ה פועל שבירה כללית בחומריות העולם, ואח"כ פועל (ע"י עבודתו בתומ"צ) זיכוכ הגשמיות, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

ו. ועפ"ז יש לבאר גם השיכות דפ' וילך לעשיית או לשבת שקודם ר"ה:

ר"ה (והמשכו בעשיית) הוא הזמן שבו צריכים לבנות את כל הענינים מחדש, והיינו, לפי שכל הענינים חוזרים לקדמותם45, ולכן צריך יהודי לבנות הכל מחדש, וכמרז"ל46 "מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם (יעקב) בורא עולמות", ולעשות את העולם דירה לו ית'.

ולכן קורין אז בתורה אודות הנתינת כח על ענין זה — כי, עי"ז ש"וידבר (משה) את הדברים האלה גו", ופעל שבירת החומריות כו', נתן כח לכל אחד מישראל ביחוד, שע"ז שילמד בתורה פסוק זה או שאר פסוקים, יפעל שבירת החומריות, ואח"כ יפעל ע"י קיום התומ"צ ענין הזיכוכ כו'.

וזהו גם מה שפירש רש"י על הפסוק "לא ירפך", "לא יתן לך רפיון" — דלכאורה אינו מובן: מהי משמעות דברי רש"י ומה מוסיף בדבריו על מש"נ בפסוק? — אך הענין הוא, שבזה מרומזת הנתינת כח לכל אחד מישראל על בנין העולמות שצריך לפעול בר"ה, לפי שהמשכה בעולם קודם התקיעות היא באופן של רפיון ידים (כמבואר בסידור שער התקיעות47), ועל זה היא הנתינת כח ש"לא יתן לך רפיון".

* * *

ז. מהאמור לעיל יש הוראה נוספת שקודמת לכל הענינים (גם לפני "וידבר את הדברים האלה") — "וילך משה":

41) תקו"ז תס"ט (ק"ב, רע"א. קיד, רע"א).
 42) ראה גם תו"מ ח"מ ע' 109. וש"נ.
 43) רפמ"ב.
 44) ראה פ"ח שער התקיעות רמו, א ואילך. ובכ"מ.
 45) ענין ר"ה. לקו"ת נצבים נא, ב. סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמו, א ואילך. ובכ"מ.
 46) ב"ר פצ"ח, ג.
 47) סידור שם רמו, ב.

ובהקדמה — שתושב"כ אינה צריכה לפרש להיכן הלך, כיון שזהו דבר פשוט ומובן מעצמו. ורק בתושבע"פ, שהיא מפרשת גם את הענינים הפשוטים לאלו שנמצאים בדרגת תושב"כ — הנה בתרגום יונתן בן עוזיאל (תושבע"פ) נתפרש "ואזל משה למשכן בית אולפנא", שזהו בית-המדרש שבו לומדים תורה, "בית אולפנא" (ולא בית תפלה), מלשון לימוד, והיינו, שקודם שמשה רבינו לימד הוראה לבנ"י, הסתכל תחילה בתורה.

והגע עצמך:

משה רבינו הי' אז בתכלית השלימות, כמ"ש⁴⁸ "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", "היום מלאו ימי ושנותי" — לא רק בגשמיות, אלא גם ברוחניות, והיינו, שהיו אצלו כל הענינים דק"כ שנה בתכלית השלימות, ובאופן שבואר העולם בעצמו מעיד על זה, באמרו למשה "הן קרבו ימיך למות"⁴⁹, והיינו⁵⁰, שהקב"ה אמר לו שכל עניניו היו בשלימות.

זאת ועוד: ידוע שביום ההסתלקות מתאספים ומאירים כל עניני העבודה שעבד ועמל במשך כל ימי חייו (כמבואר באגה"ק ובסידור⁵¹), כך, שנוסף על מעלת כל ענין מעניני עבודתו במשך ק"כ שנה כשלעצמו, ישנו גם ה"אור העולה על כולנה"⁵² מצירוף כל הענינים ביום ההסתלקות. וכל זה — בנוגע לכל עניני עבודתו, ועאכו"כ שהיתה אצלו אז תכלית השלימות בנוגע לעניני העיקרי — תורה — "משה קיבל תורה מסיני"⁵³, ועד שהתורה "נקראת על שמו"⁵⁴, כמ"ש⁵⁵ "זכרו תורת משה עבדי".

ובענין התורה — הנה נוסף על מה שקיבל ע"י עבודתו ויגיעתו, ניתנה לו התורה במתנה, והרי ענין המתנה הוא ללא הגבלות, ד"כל הנותן בעין יפה הוא נותן"⁵⁶, שלכן, הנה מצד נתינת התורה במתנה מלמעלה לא הי' שייך ענין השכחה, כמארז"ל⁵⁷ "בתחלה הי' משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה".

(53) אבות רפ"א.

(54) ראה שבת פט, א. שמו"ר פ"ל, ד.

וש"נ.

(55) מלאכי ג, כב.

(56) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(57) נדרים לח, סע"א.

(48) פרשתנו שם, ב ובפרש"י.

(49) שם, יד.

(50) ברשימת ההנחה: כמבואר בחסידות

— מיסוד על דברי זוהר.

(51) תניא אגה"ק סז"ך-זכ"ח. סידור (עם

דא"ח) שער הל"ג בעומר דש, סע"ב ואילך.

(52) ראה תניא שעהיוה"א רפי"ב. ובכ"מ.

וכל כך הי' מושלל אצלו ענין השכחה, עד שאפילו תלמידו יהושע זכר הכל, כדאיתא בגמרא⁵⁸ "בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך, אמר לו, רבי, כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר כו", ולא רק אצל יהושע, אלא גם אצל כל בני לא הי' אז ענין השכחה, ורק בימי אבלו של משה נשתכחו כו"⁵⁸.

ואעפ"כ, למרות שכל עניני התורה היו אצלו בתכלית השלימות, ולא היתה אצלו מציאות של שכחה, הנה כשהוצרך ללמד הוראה לבניי — הרי למרות שכבר הי' במעמד כל ישראל ("אתם נצבים גו") ודיבר עמהם, מ"מ, "וילך משה", "למשכן בית אולפנא", להסתכל תחילה בתורה, ויתירה מזה, שעשה זאת לא רק כדי לצאת י"ח, אלא באופן ד"וילך", היינו, שעזב את מעמדו ומצבו הקודם והלך לבית אולפנא באופן של העכבה כו', וכפתגם הידוע של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁵⁹, בנוגע ל"פנימי", שבכל ענין שעוסק, הנה בשעת מעשה הי' מונח לגמרי בזה.

וזוהי הוראה לכאו"א, שכאשר מתעוררת איזו שאלה, עליו לעיין בשלחן-ערוך. אין לו לסמוך על העובדה שכבר למד ענין זה כו"כ פעמים, עד למאה ואחד פעמים, ובמילא זוכר היטב את הדין, ואין לו לסמוך אפילו על זה שלמד דין זה רגע אחד לפני שהתעוררה השאלה, אלא עליו לעיין בשו"ע מחדש, ולא רק כדי לצאת י"ח, אלא — "וילך", באופן פנימי⁶⁰.

ח. עפ"ז יובן גם סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶¹, שפעם שהה עם אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, במקום שלא הכירוהו, ולכן לא חשב שיכבדוהו ב"מפטיר", וכאשר בכל זאת קראוהו למפטיר, מצד ציור פניו החיצוני כו', ביקש שימתינו רגע, ונכנס לחדר צדדי, ועבר על ההפטרה, ורק אח"כ עלה למפטיר — שזהו דבר פלא:

בדרך כלל, כל ילד מגיל בר-מצוה מעביר את הסדרה יחד עם ההפטרה, וכמנהג החסידים — לא מתוך מגילה, אלא מתוך חומש עם טעמים. ועאכ"כ בנוגע לכ"ק אדנ"ע שבכלל הי' רחוק ממציאות השכחה, ומה גם שהי' רגיל באמירת ההפטרה, שהרי הי' עולה למפטיר (בכל שבתות השנה) מידי שנה בשנה, וזאת, לאחרי שכבר קרא את

(60) ראה גם "סדר הנהגת השואל עם הנשאל" (לבעל הפמ"ג) סדר השלישי בתחלתו (נדפס בסוף שו"ע אר"ח ח"א).

(61) ראה גם תר"מ חט"ו ס"ע 134 ואילך.

(58) תמורה טז, א. (59) סה"ש תורת שלום ע' 39 ואילך. וראה גם תר"מ חל"ט ע' 67. וש"נ.

ההפטרה כשהעביר הסדרה, כמנהג הנשיאים⁶². ובכלל אינו מובן מהו הצורך לעבור ("איבערקוקן") על ההפטרה, בה בשעה שקורין אותה מתוך חומש עם טעמים.

ולמרות כל זה — ביקש אדנ"ע שימתינו רגע, מבלי הבט על טירחא דציבורא, ובהכרח לומר, שהי' לו טעם חשוב על זה.

ועוד דיוק בזה — שהרי סיפורי רבותינו נשיאינו הם מדוייקים בכל פרטיהם⁶³ — שיצא לחדר צדדי כדי לעבור על ההפטרה, אף שלכאורה, גם אם הי' צריך לעבור על ההפטרה, הרי הי' יכול לעשות זאת על מקומו. אך הענין הוא — שלא די לעשות זאת רק כדי לצאת י"ח, אלא צ"ל באופן ד"וילך", באופן של העכבה, כנ"ל.

ט. וכאמור, הרי זה הוראה לכאו"א, שכאשר מתעוררת שאלה, הנה לפני שפוסק, עליו לעיין בשו"ע, ולא לסמוך שזוכר מה שלמד כבר. ועד"ז בנוגע ללימוד שצריכים ללמוד לפני כל יו"ט פרטי הדינים השייכים אליו, כמו הלכות ר"ה, עשי"ת, יוהכ"פ וסוכות — שאין לסמוך על מה שלמדו כבר בשנים שלפנ"ז, אלא יש לחזור וללמוד עוד הפעם. וזהו גם הביאור בהעילוי דתורה — שגם כאשר לומדים כמה פעמים אין זה מספיק, מצד הבלי גבול והעצמיות שבתורה.

וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁴ מה ששמע מאביו כ"ק אדנ"ע, שאדמו"ר מהר"ש אמר שצריכים לחזור מאמר ששים פעמים (או ס"א פעמים), וכששאלוהו מהו החילוק בין פעם הנ"ט לפעם הס', השיב, שזהו אותו חילוק⁶⁵ כמו בין פעם הא' לפעם הס'. ויש גירסא נוספת, שאמר, שע"י פעם הס' הרי זה נעשה ענין עצמי.

וכללות הביאור בזה — שתורה הו"ע עצמי, שלמעלה מזמן ומקום, ולכן, אף שברגע שלפנ"ז למד את הענין ונתעצם עמו, אין זה נוגע לרגע שלאח"ז, כיון שזהו"ע שלמעלה מהזמן.

וזהו גם הענין ד"וילך" — כמבואר בחסידות⁶⁶ שענין ההליכה מורה על עלי' באופן של בלי גבול, ועי"ז לוקחים את הבלי גבול והעצמיות שבתורה.

י. וגם ענין זה שייך לר"ה — כנ"ל שפרשת וילך שייכת לר"ה,

62 ראה תו"מ — רשימת היומן ע' קצד. 65 בזכרון אחרים: או חילוק גדול יותר.

ס"ע קצז. וש"נ. 66 ראה סה"מ תר"ס ע' קז ואילך. המשך

63 ראה גם תו"מ ח"מ ע' 201. וש"נ. תרס"ו ע' יח. ועוד.

64 ראה שם ע' רנט. וש"נ.

וכן לעשיית, שהתחלתם בר"ה וגם סופם בר"ה, כמבואר בלקו"ת⁶⁷ ש"יוהכ"פ נק' ג"כ ראש השנה בכתוב⁶⁸:

אע"פ שעבודת ימים אלו היא בענין התשובה — הרי ידוע⁶⁹ שגם ענין התשובה נלקח מהתורה, שהתורה מגלה את ענין התשובה, ומורה כיצד צ"ל עבודת התשובה.

וכן הוא בענין מלכיות זכרונות ושופרות, שמביאים על זה ראי' מפסוקי התורה, והיינו, שהתורה פועלת בזה ענין ה"חותם", שכן ישאר בתוקף בל ישונה, כמבואר בד"ה בחכמה יבנה בית לרבינו הזקן⁷⁰. וכל זה — נוסף לכך שקודם תקיעת שופר צריך ללמוד דיני התקיעות וכוונת התקיעות⁷¹.

ולכן, הנה בימים אלו צ"ל הדגשה מיוחדת על הענין ד"וילך" "לבית אולפנא", וע"י לימוד התורה באופן ד"וילך", הליכה בלי גבול, פועלים את כל הענינים, ובאופן של המשכה חדשה כו'³⁹.

* * *

יא. מאמר ד"ה שיר המעלות ממעמקים⁷².

* * *

יב. נתבאר בענין "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"⁷³, שלאמיתתו של דבר ה"ז ברכה נעלית ביותר (ע"ד המבואר בלקו"ת⁷⁴ בנוגע לתוכחה ש"לפי האמת אינם רק ברכות", אלא שהם "מבחי" סתום"⁷⁵),

(במקום השליחות), לפני התענית ("פאר-

פאסטן זיך") ולאחרי התענית ("אָפּפּאַסטן זיך"), וחלק — יחזיר עמו בשובו לכאן**.

73 פרשתנו לא, יח.

74 בחוקתי מח, סע"א ואילך.

75 ולא רק שהשרש הוא מבחי חסדים,

אבל הם חסדים מכוסים (מעלמא דאתכסיא

— ראה תניא פכ"ו), ואילו המשכה בגילוי

היא באופן הפכי, אלא שגם בגילוי ה"ז טוב

— כמובא בהגהת הצ"צ "מ"ש בגמ' פ"ק

דמו"ק ד"ט ע"ב הנך כולהו ברכתא נינהו

** יש לציין שבש"פ האזינו, ר"ג תשרי, נגש

השליח הנ"ל אל כ"ק אדמו"ר שליט"א עם מעט

המשקה שנשאר, ואמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א,

שישאיר לשמח"ת (המו"ל).

67 דרושי ר"ה נח, א.

68 יחזקאל מ, א.

69 ראה לקו"ש חי"ח ע' 121. וש"נ.

70 מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' ריז ואילך.

וראה גם תר"מ חל"ה ע' 107 ואילך. וש"נ.

71 ראה ספר המנהגים חבי"ד ע' 56

ובהערה 7 שם.

72 אחרי המאמר אמר כ"ק אדמו"ר

שליט"א: כיון שנמצא כאן שליח שנוסע למדינה

רחוקה בצד צפון* — יבוא ויקח משקה (ונתן

לו כ"ק אדמו"ר שליט"א קנקן משקה), באמרו,

שחלק מהמשקה יחלק כאן, חלק — שם

* הכוונה להרה"ת ר' שמואל שי' לו, שנסע

למחנה צבאי רחוק בגרינלנד, לארגן מנין ליוהכ"פ

(המו"ל).

ע"פ המבואר בד"ה אני ישנה לאדה"ד⁷⁶, שבבחי' ממכ"ע (בחי' פני, אור פנימי) שייך ענין של פירוד, משא"כ מבחי' סוכ"ע אי אפשר ליפרד, כי ממנה באה בחי' רעו"ד שישנה בכל אדם⁷⁷, ומה "שנראה לו שאין לו כו", הרי זה מצד בחי' שלמעלה גם מסוכ"ע — "אנכי הסתר אסתיר פני", ונמצא, שבזה גופא מתגלה ענין נעלה יותר מאשר ע"י קו הגילוי⁷⁸; ובעבודה הו"ע התשובה⁷⁹ שפועלת הפיכת הזדונות לזכויות⁸⁰ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ט ע' 193 ואילך.

— שדיבור בפה הו"ע של גילוי. (78) ועי"ז מתבטל ההסתר גם בנוגע לבחי' הגילויים ("פני"). — ועי"ד המבואר בתורת הבעש"ט בספר דגל מחנה אפרים* (ספר שהובא גם בחסידות חב"ד**) עה"פ "ואנכי הסתר אסתיר פני", "משל למלך שעשה כמה מחיצות באחיות עינים לפני היכלו שלא יוכלו ליכנס אליו .. והנה מי שהי' חכם נתן לב לדבר .. (ש)אין זה כי אם אחיות עינים .. ובאמת אין שום הסתרה .. (ואז) נסתר אחיות עינים כו". (79) שלמעלה מעבודת הצדיקים***, כמארז"ל (רמב"ם ה'ל' תשובה פ"ז ה"ד) "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו". — והרי גם ענין התשובה אינו רק באופן שלמעלה נעשה מרוצה וחביב כו', אלא כן הוא בגלוי גם למטה, שלכן "חטא גמור הוא לומר לבע"ע זכור מעשיך הראשונים" (רמב"ם שם ה"ח), כיון שגם למטה לא נשאר רושם מהחטא, ואדרבה, נעשה בו עליו לגבי מעמדו ומצבו קודם החטא.

(80) ונמצא, שישנו ענין של שכר גם עבור

(* סוף פרשתנו. ובארוכה — שם בהפטרות פ' תבוא. וראה גם בספר בן פורת יוסף פ' מקץ פ' ב' — ננתק בכתר שם טוב (הוצאת תשס"ד) טו"א.

(**) ס"ה תרצ"ט ע' 13.

(***) וע"ד מעלת המס"ן (שאינה מוכרחת להיות באופן שצריכים לקפוץ מהגג כו' (נסמן בתו"מ חל"ה ע' 121), אלא יכולה להיות גם "בכל דרכיך" (משלי ג, ו) שישנה בעיקר אצל אנשים פשוטים שעבודתם אינה ע"פ שכל וטעם.

כו", שזהו "מעשה רב", שהכל מודים* שיש בו תוקף הכי גדול, כמארז"ל (ב"ב קל, ב) "אין למדין כו' לא מפי לימוד כו' עד שיאמרו לו הלכה למעשה"; ועוד זאת, שהתוכחה היא לשון המקרא, שזהו "כאב הקורא לבנו", וכדברי אדמו"ר האמצעי (ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שלח. וש"נ): כשאבא קורא לא שומעים קלות, משא"כ בגמרא ה"ו בלשון תרגום, ואעפ"כ, ה"ו ענין של חסדים, ולא רק בשרש, אלא גם בגילוי.

(76) מאמרי אדה"ו כתובים ח"ב ע' קנו, וראה בהנסמן שם ע' רעא.

(77) ולהעיר גם מהמבואר בתו"א (וירא יד, ב) ש"במאור, שהוא א"ס עצמו, לא שייך צמצום ח"ו ולא העלם, ואדרבה, המאור הוא בהתגלות, ולכן אפילו תנוקות יודעים שיש שם אלוהא מצוי כו', אף שאין בהם השגה ותפיסה איך ומה כו". וזהו גם מה ש"שם שמים שגור בפי כל" (נסמן בסה"מ תרפ"ט ריש ע' 20) — אצל יהודי פשוט שאומר "ברוך השם" (כפי שהבעש"ט (כתר שם טוב בהוספות ס"ס. וש"נ) הפליא בגודל הענין), שאין כוונתו לעניני ספירות וגילויים כו', אלא להעצמות, והרי על העצמות לא שייך הסתר כלל (וכשם שהוא מצד העצמות — כן הוא גם מצד עצם הנשמה הקשורה עם העצמות, וכמאמר רבינו הזקן (נסמן בתו"מ ח"מ ע' 231): שמע ישראל, שיהודי מכיר ומרגיש ("דערהערט") ואינו יכול להיות נפרד מאלקות ח"ו). וזהו גם הדיוק "שגור בפי כל"

(* ולא כמו קרא וסברא, שיש שקו"ט מי מהם עדיף (ראה בהנסמן בתו"מ ח"יד ע' 207).

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

וזוהו גם כל ענינו של ראש השנה — שפועלים המשכת בחי' רוממות העצמי שלמעלה מבחי' גילוי, ובאופן שיומשך בגילוי דוקא, כמשנת"ל⁸¹.

וכפי שאומרים בתפלת ר"ה: "והופע כו" — שזוהו"ע הגילוי, ומוסיפים לפרט: "וידע כל פעול כו' ויבין כל יצור כו' ויאמר כל אשר נשמה באפו כו'", דקאי על ג' עולמות ב"ע (כמבואר בכתבי האריז"ל⁸²), והיינו, שאין זה ענין שנשאר למעלה, אלא נמשך בגילוי בנבראים דבי"ע, ועד לעוה"ז הגשמי.

ובפשטות — שגם גוי בעוה"ז ידע "כי אתה פעלתו", שהקב"ה הוא בורא העולם ומנהיגו, וכל איש ישראל הוא שלוחו לקיים תומ"צ, ובמילא צריך שיהי' לו טוב בגשמיות, כדי שיוכל לעבוד עבודתו בלי מדידות והגבלות, אלא בהרחבה — כפי שאכן יהי' לעתיד לבוא,

— ולהעיר, שבזה שההרחבה בגשמיות מסייעת לקיום התומ"צ יש ענין עמוק יותר מאשר התומ"צ עצמו, כיון שדוקא בזה מתבטא ענין הדירה בתחתונים, ולכן זוהי השלימות של ימות המשיח, כמ"ש הרמב"ם בסיום וחותם ספרו (דוקא, משום שזוהי התכלית) "לא נתאוו .. ימות המשיח .. אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה", היינו, כדי שיוכלו לעבוד את ה' בהרחבה, הרחבה בגשמיות⁸³ —

וכיון שכל הענינים דלעתיד לבוא מתחילים עוד לפני ביאת המשיח,

— וע"ד הענין ד"טועמי' חיים זכו", שבערב שבת טועמים ממאכלי השבת, וכמו"כ באלף הששי (עוד לפני ביאת המשיח) טועמים כבר מהגילויים דימות המשיח⁸⁴, ולא רק בנוגע לענינים רוחניים, גילוי

הזדונות — שאין לזה מקום ע"פ חשבון וטעם, אלא למעלה מהטעם, באופן נעלה יותר מהשכר דתומ"צ שהוא ע"פ הטעם. והענין בזה — שבזדונות ישנם ניצוצות דתוהו שהם

נעלים ביותר, ואינם נמשכים ע"י קיום התומ"צ, כי אם ע"י התשובה שהיא למעלה מגילויים כו'. (81) בד"ה זה היום דר"ה פ"א ופ"ו (לעיל ע' 4; ע' 12); ד"ה שיר המעלות ספ"ד (לעיל ע' 25).

(82) סידור האריז"ל במקומו. מ"ח מס' ליל ר"ה פ"ח מ"ב. הובאו בלקו"ת שלח מז, א.

(83) ראה גם לקו"ש חל"ז ע' 79 ואילך.

(84) ראה לקו"ש ח"כ ריש ע' 173. וש"נ.

ועו"נ (בהעלותך יב, ג) "והאיש משה (שמדת אמת ראה (טנהדרין קיא, טע"א)) ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ובעיקר לגבי דרא דעקבתא דמשיחא — בגלל מעלת המס"נ של אנשים פשוטים דוקא (נסמן בתר"מ חל"ט ע' 60).

רזי תורה ע"י המעיינות דתורת החסידות, אלא כמו הדין ד"טועמי" בנוגע לערב שבת כפשוטו, שצריך לטעום מהדגים כו', וכן בנוגע ללוייתן ושור הבר, שע"פ הפסק של תורת החסידות⁸⁵ יהיו בגשמיות — הרי עוד קודם ביאת המשיח תהי' לבנ"י ריבוי השפעה בגשמיות, ויוכלו לעבוד את ה' מתוך הרחבה.

* * *

יג. דובר אודות התחלת פרשת האזינו (שקורין בתפלת מנחה) — "האזינו השמים גו' ותשמע הארץ", "העיד בהם שמים וארץ .. יבואו העדים ויתנו שכרם .. הארץ תתן יכולה והשמים יתנו טלם"⁸⁶, שבזה מודגש כללות העילוי דדירה בתחתונים.



86) פרש"י עה"פ. וראה גם שיחת ש"פ האזינו שבת תשובה תשכ"ג בתחלתה (תו"מ חל"ה ע' 30 ואילך).

85) לקו"ת צו טו, ג. כדעת הראב"ד הל' תשובה פ"ח ה"ד, והרמב"ן בשער הגמול בסופו. וראה אג"ק ח"ב ע' עו ואילך, ובהערות שם.